

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

«Управління валютним ризиком банку»

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Студентки 4-го курсу Мартиненко Ольги Петрівни

групи ФБСз-61с

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр.

Кваліфікаційна робота бакалавра містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Мартиненко О.П.
(підпис)

Керівник к. е. н., доцент

_____ Криклій О.А.
(підпис)

Суми 2020

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи бакалавра

на тему «УПРАВЛІННЯ ВАЛЮТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ»

студентки Мартиненко Ольги Петрівни

Актуальність теми обумовлюється тим, що в поточний період зростає імовірність виникнення непередбачених втрат, що може спричинити за собою валютний ризик внаслідок високої волютильності валютних курсів, тому своєчасне виявлення, кількісна оцінка валютних ризиків і пов'язаних з ними наслідків, а так само протидії цим наслідків значною мірою визначають стійкість банківської системи як на мікро-, так і на макроекономічних рівнях.

Мета кваліфікаційної роботи: розвиток науково-методичного забезпечення управління валютним ризиком банків на поточному етапі розвитку банківської системи України.

Об'єкт дослідження: валютні ризики, що виникають в діяльності банків України.

Предмет дослідження: управління валютним ризиком банку.

Основний результат роботи полягає в формуванні акторського підходу до вдосконалення регулювання валютного ризику банків на основі сформованої системи лімітів. Одержані результати можуть бути використані вітчизняними банками в процесі удосконалення превентивного управління валютним ризиком банку.

Ключові слова: банк, валютний ризик банку, валютна позиція банку, лімітування валютного ризику банку.

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 31 сторінці, з яких список використаної літератури із 40 найменувань. Робота містить 5 таблиць, 9 рисунків.

Рік захисту роботи – 2020 рік.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Д.е.н., професор

_____ І.О.Школьник

«__» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Студенту 4 курсу групи ФБСз-61с

Мартиненко Ользі Петрівні

1. Тема роботи Управління валютним ризиком банку затверджена наказом по Сум ДУ № __ від «__» _____ 2020 року.
2. Термін подання студентом закінченої роботи 10 червня 2020 року.
3. Мета кваліфікаційної роботи – розвиток науково-методичного забезпечення управління валютним ризиком банків на поточному етапі розвитку банківської системи України.
4. Об'єкт дослідження: валютні ризики, що виникають в діяльності банків України.
5. Предмет дослідження: управління валютним ризиком банку.
6. Кваліфікаційна робота виконується за матеріалами банку
7. Орієнтовний план кваліфікаційної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети.

№ пор.	Назва розділу	Термін подання
1	Теоретичні основи управління валютним ризиком банку	До 01.03.2020
2	Практичні аспекти управління валютним ризиком в банках України	До 01.06.2020

Зміст завдань для виконання поставленої мети кваліфікаційної роботи бакалавра:

- визначити сутність валютного ризику банку;
- дослідити наявні підходи до класифікації валютних ризиків банку;
- розглянути фактори, що впливають на рівень валютного ризику банку;
- узагальнити науково-методичні підходи до управління валютним ризиком банку;
- проаналізувати рівень валютного ризику банківської системи України та ПАТ КБ «ПриватБанк»;
- надати рекомендації по вдосконаленню регулювання валютного ризику банку на основі лімітування.

8. Консультації щодо виконання роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

9. Дата видачі завдання: 03.02.2020 року

Керівник кваліфікаційної роботи

(підпис)

О.А. Криклій

Завдання до виконання одержав

(підпис)

О.П. Мартиненко

ЗМІСТ

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ.....	6
ВСТУП.....	7
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВАЛЮТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ.....	9
1.1 Валютний ризик банку: сутність, види та фактори впливу.....	9
1.2 Науково-методичні підходи до управління валютним ризиком банку.....	15
2 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ВАЛЮТНИМ РИЗИКОМ В БАНКАХ УКРАЇНИ.....	22
2.1 Аналіз валютного ризику банківської системи України та ПАТ КБ «Приватбанк».....	22
2.2 Вдосконалення регулювання валютного ризику банку на основі лімітування.....	27
ВИСНОВКИ	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	40

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

НБУ – Національний Банк України

ВРБ – валютний ризик банку

ВП – валютна позиція

ВСТУП

В сучасних умовах проблема професійного управління валютними ризиками, прогнозування, оперативне виявлення факторів валютних ризиків та реагування на них, зважаючи на розміри валютних позицій, набувають першорядне значення для банків.

Актуальність теми обумовлюється тим, що в поточний період зростає імовірність виникнення непередбачених втрат, що може спричинити за собою валютний ризик внаслідок високої волютильності валютних курсів, тому своєчасне виявлення, кількісна оцінка валютних ризиків і пов'язаних з ними наслідків, а так само протидії цим наслідків значною мірою визначають стійкість банківської системи як на мікро-, так і на макроекономічних рівнях.

Метою роботи є розвиток науково-методичного забезпечення управління валютним ризиком банків на поточному етапі розвитку банківської системи України.

Завданнями кваліфікаційної роботи є:

- визначити сутність валютного ризику банку;
- дослідити наявні підходи до класифікації валютних ризиків банку;
- розглянути фактори, що впливають на рівень валютного ризику банку;
- узагальнити науково-методичні підходи до управління валютним ризиком банку;
- проаналізувати рівень валютного ризику банківської системи України та ПАТ КБ «ПриватБанк»;
- надати рекомендації по вдосконаленню регулювання валютного ризику банку на основі лімітування.

Об'єктом дослідження є валютні ризики, що виникають в діяльності банків України.

Предметом дослідження є управління валютним ризиком банку.

У процесі дослідження використовувалися такі загальнонаукові методи

пізнання дійсності, як теоретичне узагальнення; визначенні факторів, порівняння та систематизація; методи аналізу.

Інформаційною базою дослідження є чинні законодавчі та нормативні акти, що регулюють діяльність банків на валютному ринку; дані з офіційних сайтів банків; офіційні матеріали Національного банку України та Міжнародного валютного фонду, наукові праці вітчизняних та закордонних економістів.

При виконанні роботи використані дані обліку і звітності ПАТ КБ «ПриватБанк», а саме: баланс, звіти про фінансові результати.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВАЛЮТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ

1.1 Валютний ризик банку: сутність, види та фактори впливу

Функціонування банківської системи значною мірою залежить від ефективного управління ризиками, що виникають в процесі банківської діяльності. При цьому слід ураховувати різний профіль банківських ризиків і їхню змінну динаміку, що обумовлюється багатоцільовою спрямованістю їх роботи.

Мета та завдання управління ВРБ визначаються постійно мінливим зовнішнім економічним середовищем, в якому змушений працювати банк. Основними ознаками зміни зовнішнього середовища можна назвати, перш за все, підвищення нестабільності валютного курсу і зростання девальваційних очікувань.

Проблематику управління ВРБ досліджували такі вітчизняні та іноземні вчені: О. Дзюблюк [1]; О. Кириченко [2]; В. Гіленко [3]; С. Роголь [4]; Л. Примостка [5]; К. Редхер [6] та С. Хьюс [7]; В. Міщенко [8]; М. Ребрик [9] та інші.

Беручи до уваги роботи вище зазначених вчених, проблема управління валютними ризиками банку залишається актуальною для досліджень.

Негативні фактори впливу, складне економічне становище посилення валютного регулювання і вимог до достатності капіталу з боку Центрального банку також викликають необхідність розробки більш якісних систем управління і контролю валютними ризиками в банках.

Розглянемо як вчені визначають поняття «валютний ризик банку».

З таблиці 1.1 видно, що вчені по різному визначають сутність поняття «валютний ризик банку», акцентуючи увагу на одному з його аспектів. На основі цих тверджень та нормативних документах НБУ можна узагальнити визначення валютного ризику банку до такого:

Таблиця 1.1 – Трактуювання сутності поняття «валютний ризик банку»
[узагальнено автором на основі 2,4,5,8]

Вчені	Трактування поняття:
О. Дзюблюк	можливість грошових втрат суб'єктів валютного ринку через коливання валютних курсів
О. Кириченко, В. Гіленко та С. Роголь	небезпека валютних (курсових) збитків, пов'язаних зі зміною курсів іноземних валют стосовно національної валюти
Л. Примостка	ймовірність фінансових втрат унаслідок того, що курс однієї валюти щодо іншої зміниться протягом певного часу
К. Редхер та С. Хьюс	ризик потенційних збитків від зміни валютних курсів

Валютний ризик – це небезпека валютних втрат в результаті зміни курсу іноземних валют по відношенню до національної.

У результаті діяльності банку на валютному ринку (збиток чи прибуток) є залежним не тільки від зміни валютних курсів, але і від займаної валютної позиції (ВП) банку.

ВП виражається як співвідношення між сумою активів в певній по кожній з іноземних валют та сумою зобов'язань по відповідним валютам, які входять до складу мультивалютного портфеля. Виникнення закритої ВП може бути при рівності вимог і зобов'язань, відкритої ВП – у результаті розбіжності даних величин.

В свою чергу, відкрита ВП включає довгу відкриту ВП (сума активів перевищує суму зобов'язань) та коротку відкриту ВП (зобов'язання переважають над активами). Держави більшості країн регламентують величину відкритої ВП банків (в Україні це до 10 % від 09.01.2020) [10].

Наступним завданням можна вважати створення узагальнюючої класифікації ВРБ. Огляд праць вищезазначених вчених свідчить про відсутність єдиної точки зору серед них що до класифікації банківських валютних ризиків.

Ми поділяємо думку ряду вітчизняних та іноземних науковців [1, 2, 6, 7, 8], як структурують ВРБ на три групи.

Рисунок 1.1 – Види валютних ризиків банку[узагальнено автором на основі 5, 6]

Операційний ВРБ може виникати у випадках укладання кредитних угод в іноземній валюті (зменшення надходжень грошових коштів чи платежів від перерахунку у національну валюту, витрати при виплаті за депозитними операціями) [11].

Трансляційний (бухгалтерський) ВРБ виникає за наявності значних закордонних активів (транснаціональних банків) у різних валютах (зміни бухгалтерських вартостей прибутку і власного капіталу банку, негативний вплив особливо посилюється при наявності у банку великих обсягів короткострокових активів і пасивів, що призводить до проблеми з термінами їх погашення, оскільки вони можуть збігатися з періодами, коли буде особливо несприятливий рівень валютного курсу, що створить можливість суттєвих валютних втрат для банку) [12].

Економічний ВРБ виникає у вигляді несприятливого впливу змін валютного курсу на фінансово-економічний стан банку в цілому [13].

Залежно від характеру і причин зміни валютних курсів ВРБ поділяються наступним чином, як це представлено на рисунку 1.2:

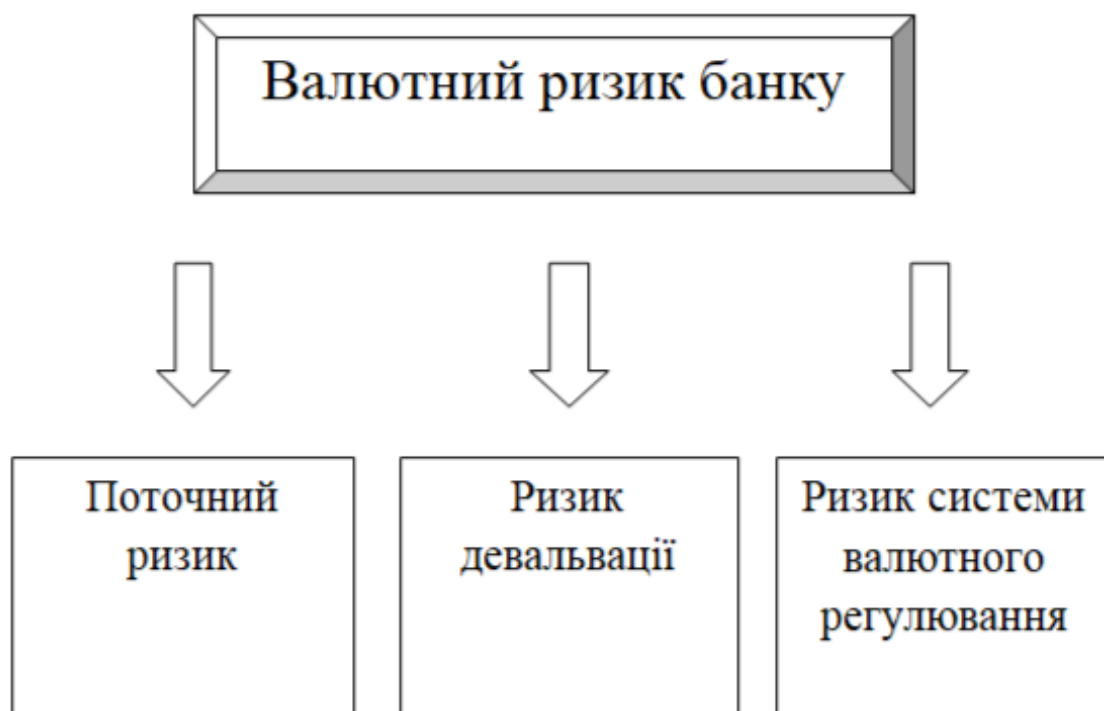

Рисунок 1.2 – Види валютних ризиків залежно від характеру та причин зміни курсів [узагальнено автором на основі 5, 6, 9]

Поточний ВРБ – це ймовірність випадкових вільних змін валют з плаваючим курсом.

Ризик девальвації – це ймовірність різкого зниження курсу валюти щодо інших валют.

Ризик зміни системи валютного регулювання – ймовірність втрат, викликана такими факторами, як зміна валютного режиму в країні, зменшення використання ринкових методів регулювання і посилення адміністративних заходів [14].

Розглянувши види ВРБ, можна перейти до їх класифікації.

Наведені ризики взаємодіють майже з усіма ризиками банків, зокрема: ризиком ліквідності, процентним, стратегічним, та комплаєнс-ризиком, що, в свою чергу, є агрегованим видом ризику, що виникає при негативному сценарію реалізації юридичного операційного та репутаційного ризиків.

При дослідженні факторів, зміна яких призводить до зниження або зростання рівня валютного ризику, на основі праць Л.О. Примостки [15];

П. М. Чуба [16]; Г.Т. Карчевої [17]; Старостіної А.О [18] В.А. Кравченко [19] можна виділити два середовища їх виникнення (зовнішні і внутрішні).

Рисунок 1.3 – Класифікація валютних ризиків банку [узагальнено автором на основі 5, 7, 8, 9]

Зовнішні фактори викликають поточний валютний ризик, ризик девальвації і ризик зміни системи державного валютного регулювання. До них варто віднести

фактори середовища, що з певним ступенем умовності, можна розділити на п'ять основних груп, як це представлено на рисунку 1.4:

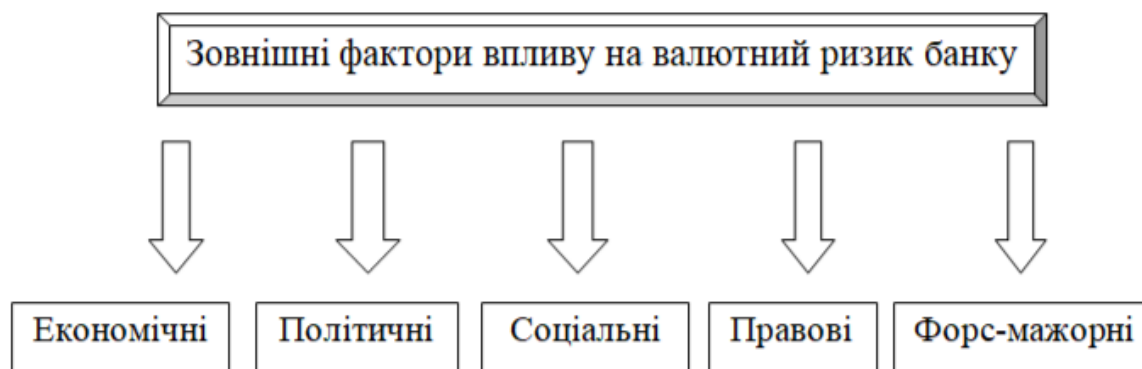

Рисунок 1.4 – Зовнішні фактори впливу на валютний ризик [узагальнено автором на основі 16, 17, 18]

Велику увагу необхідно приділяти аналізу внутрішньобанківських чинників, оскільки саме вони відображають специфіку діяльності банку [17, 18, 19].

1. Структура активів і пасивів банку іноземній валюті.
 - аналіз структури в розрізі валют;
 - аналіз структури за видами контрагентів (юридичні та фізичні особи, банки);
 - аналіз структури за термінами розміщення та залучення.
2. Стан відкритої ВП (Довга / коротка).
 - аналіз стану відкритої ВП в розрізі валют;
 - аналіз обсягів і динаміки відкритої ВП;
 - аналіз причин зміни її величини.
3. Структура торговельних валютних операцій.
 - аналіз динаміки валютних торгових операцій на міжбанківському валютному ринку;
 - аналіз структури проданої банком валюти для погашення кредитів і інших зобов'язань банку;

- аналіз динаміки продажів юридичними і фізичними особами іноземної валюти банку;
- аналіз динаміки надходжень валютної виручки клієнтів банку експортних підприємств.

Отже, узагальнюючи все вищенаведене можна сказати що валютний ризик – це небезпека валютних втрат в результаті операцій з валютою. Можна виділити три основних його види: економічний, трансляційний та операційний. Класифікація (рис. 1.3) дає змогу розглянути його за всіма сферами та видами виникнення.

1.2 Науково-методичні підходи до управління валютним ризиком банку

Необхідність і важливість впровадження в банку ефективної системи управління ВРБ обумовлені і тим, що валютні операції відносяться до категорії особливо ризикованих операцій, які можуть привести до великих втрат в досить короткому проміжку часу. При розробці системи управління ВРБ необхідно ґрунтуватися на принципах системи управління банківськими ризиками.

Праці вітчизняних та зарубіжних вчених (Л. А. Пуш [20]; А. Тимків [21]; Н.Г. Волик [22], Н. М. Ткачук, Ю. І. Стремецька [23]) стали основою для визначення та класифікації принципів розробки системи управління ризиками банку.

Принципи, на яких ґрунтується розробка системи управління валютним ризиком банку [21, 23]:

1. Забезпечення постійного моніторингу, оцінка та контроль ризиками.
2. Наявність надійної інформаційної системи.
3. Своєчасність інформування керівництва банку про стан і зміни рівня ризику.
4. Проведення періодичного внутрішнього аудиту звітності.

Комплексний аналіз повинен включати:

- зміни процентних ставок за кредитами та депозитами (іноземної валюти) на грошово-кредитному ринку;
- аналіз ситуацій і тенденцій на валютному ринку;
- визначення відкритих валютних позицій (з дотриманням лімітів відкритої валютної позиції в цілому по банку та у розрізі за структурними підрозділами);
- розрахунок дисбалансу (неузгодженості) активів і пасивів в іноземній валюті (з термінами погашення);
- аналіз обсягів балансових та позабалансових статей за кожною із валют;
- оцінка можливості втрат від переоцінки валютної позиції.

Оцінка можливих втрат банку здійснюється з використанням методів, заснованих на VAR-моделях, стрес-тестуванні та бек-тестуванні. У своїх дослідженнях науковці Л. Анісімова [24], М.О. Сердюк [25], А.М. Герасимович [26], Ю. Дюба [27], М. В. Сугоняко [28], О.І. Рогач [29], О.В. Васюренко [30], Н.О. Ботвіна [31] дають трактування моделям та методам оцінки ризику, наведеним в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Класифікація моделей оцінки ВРБ [узагальнено автором на основі 26, 27, 28, 29]

Види	Сутність
VaR (Value at Risk)	дає можливість визначити максимальний розмір втрат щодо конкретної ВП за відповідного рівня довірчої імовірності та в умовах визначеного часового горизонту.
Бек-тестування	базується на апробації методологічних розробок на історичних і гіпотетичних даних, внаслідок чого виникає можливість порівняти результати застосування методології з дійсністю і оцінити її ефективність
Стрес-тестування	метод кількісної оцінки ризику, який полягає у визначенні величини неузгодженої позиції, яка наражає банк на ризик, та у визначенні шоків величини зміни зовнішнього фактора – валютного курсу, процентної ставки тощо

Існує безліч класифікацій методів регулювання ВРБ: формами та видами; об'єктом застосування; характером впливу; рівнем впливу; походженням; рівнем впливу та інші, наведені у працях Димніча О.В. [32], Кудіна В.Г. [33], Волик Н.Г. [34], Струченкова Т.В. [35] та інших.

Провівши аналіз класифікацій методів регулювання (за різними ознаками), ми маємо змогу запропонувати з метою своєчасного прийняття антикризових дій наявні методи регулювання ВРБ, розділивши їх на два блоки: превентивні методи та поточні методи [32,34].

Перелік превентивних методів наведено на рисунку 1.5:

Рисунок 1.5 – Превентивні методи регулювання валютного ризику банку ризику [узагальнено автором на основі 31,32,33,34]

Основним методом регулювання ВРБ, рекомендованим НБУ та Базельським комітетом, є лімітування, що належить до неекономічного типу і полягає у встановленні прямих обмежень на операції, що генерують ВРБ, їх обсяги та результати [32,33,34], як це представлено на рисунку 1.6.

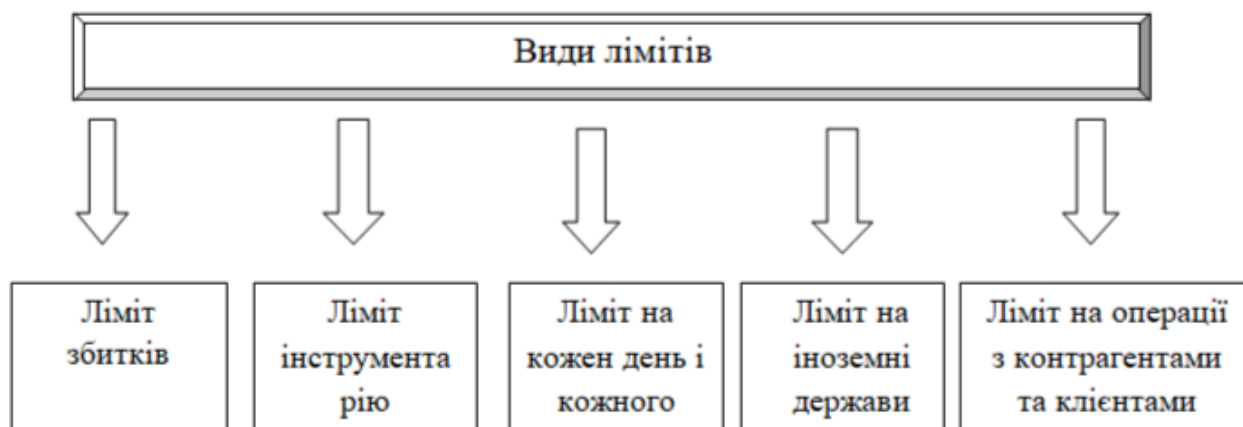

Рисунок 1.6 – Види лімітів ВРБ [узагальнено автором на основі 31,32,33,34]

Необхідність перегляду лімітів, встановлених політикою банку, обумовлено потребою адаптивного управління ВРБ внаслідок умов зовнішнього середовища, в якій працює банк, що динамічно змінюються [31].

Ліміти за позиціями, відкритими протягом короткого проміжку часу, повинні бути встановлені для кожного виду валюти окремо. Ліміти на більш рухливі за курсом і менш ліквідні види валют мають бути нижче лімітів на стійкі ліквідні валюти.

Якщо позиції відносно малі, може виявитися прийнятним використовувати єдиний ліміт для групи валют. Коли національна валюта наражається на ризик значної девальвації, все короткі позиції в іноземній валюті повинні строго обмежуватися, особливо короткі позиції за вільно конвертованими валютами.

Довгі позиції в валюті, що піддається девальвації або наявної в обмежених обсягах без можливості виходу на інші обсяги, також повинні строго обмежуватися.

Ліміти, що застосовуються до процентної ставки за іноземними валютами та за ліквідністю в іноземних валютах, також повинні встановлюватися в даних документах банку [34].

Слід зазначити, що недостатньо частий перегляд встановлених лімітів може розглядатися як окремий фактор підвищення рівня ВРБ.

Диверсифікованість валютних ризиків відображає розподіл активів за видами валют.

Досить широко у сучасній практиці застосовуються метчінг (передбачає взаємний залік продажу чи купівлі валюти по пасиву та активу) та неттінг (укруплення як шлях мінімізації скорочення обсягів операцій з валютою.)

Блок превентивних методів спрямований на попередження реалізації зовнішніх факторів впливу або нівелювання наслідків їх реалізації, якщо в силу агресивного впливу попередити їх неможливо.

Якщо буде виявлено за результатами контролю неефективності застосованих превентивних методів, то є необхідним ініціювати застосування поточних методів. Вибір цих методів або їх комбінація визначається як необхідність відновлення фінансової стійкості банку в майбутньому, так і формуванням підґрунтя для забезпечення зростання у перспективі.

Поточні методи представлені страхуванням; резервуванням (самострахуванням), хеджуванням, як це представлено на рисунку 1.7

Рисунок 1.7 – Поточні методи регулювання валютних ризиків банку
[узагальнено автором на основі 31, 32, 33, 34]

Для поточного регулювання досить часто використовується страхування валютних ризиків (хеджування), що передбачає зменшення ВРБ за допомогою застосування фінансових операцій та угод [32, 34], що охарактеризовані нижче:

1. Форвардний контракт. Контракт, що дає право на купівлю чи продаж іноземної валюти з поставкою в якийсь визначений у майбутньому.

2. Ф'ючерний контракт. Стандартний контракт про валютному ф'ючерсу, який можна купити чи продати. якщо учасники контракту здійснюють продаж, то це значить, що він знаходить в короткій позиції за вказаною валютою, а якщо здійснює купівлю, то в довгій позиції за цією ж валютою.

3. Опціонний контракт. Стандартний контракт, що дає своєму власнику право купити («опціон» «кол») або продати (опціон «пут») іноземну валюту за фіксованою ціною.

4. Опціон по ф'ючерсу. Стандартний контракт, що дає своєму власнику право купити чи продати ф'ючерсний контракт.

5. Валютний своп. Контракт, що передбачає обмін борговими платіжними зобов'язаннями сторін, деномінованими в різних іноземних валютах.

Метою здійснення цих операцій є своєчасне здійснення валютно-обмінних операцій (до небажаної зміни курсу) для компенсування втрат від реалізації ВРБ.

Економічна доцільність та доступність має бути пріоритетом при виборі банком методів регулювання валютного ризику. При виборі методу слід враховувати (з огляду на внутрішні та зовнішні обмеження) економічну доцільність та доступність інструмента [30, 32, 34].

Особливу увагу при розробці ефективної системи управління ВРБ слід звертати на підсистему організації внутрішнього контролю за ризиком.

Функції внутрішнього контролю банку [32, 33, 34]:

1. Контроль раціональності побудови завдань в галузі управління ВРБ, на цьому етапі внутрішній контроль може визначати, чи правильно банк поставив перед собою завдання, наскільки вони реальні, чи відповідають стратегічному розвитку або мають поточний, випадковий характер.

2. Аналіз повноти забезпечення структуризації та оцінювання ВРБ за видами, секторами, клієнтами, видами діяльності, лімітами.

3. Оцінка рівня покриття ВРБ, визначення того, чи достатньо наявних і потенційних резервів для покриття ВРБ і для досягнення заданої рентабельності і рівня прибутку банку.

4. Аналіз створеної системи делегування повноважень.

5. Оцінка достовірності і ефективності моніторингу та процесу відстеження ВРБ.

6. Аналіз повноти системи інформації та контролю управління і функціонування наскрізних зв'язків в процесі управління ВРБ.

Внутрішній контроль за рівнем ВРБ повинен включати перевірку ведення відповідної документації працівниками відділів ризиків і порядку інформування про рівень ВРБ керівництву банку [32, 34].

Служба внутрішнього контролю за ризиком повинна забезпечувати перевірку:

1. Дотримання лімітів відкритих ВП щодо конкретних видів діяльності, структурних і внутрішніх підрозділів банку.

2. Обмежень за сумарною відкритою ВП і в розрізі валют;

3. Дотримання розмірів денних лімітів, лімітів на кінець робочого дня і форвардних лімітів пар валют, за якими банк приймає ризик;

4. Дотримання персональних лімітів на обсяги угод для дилерів (в міжнародній банківській практиці - ліміт «stop-loss»), обмежень повноважень осіб, наділених функціями контролю здійснення валютних операцій;

5. Дотримання лімітів на банки-контрагенти, лімітів на країни;

6. Дотримання пруденціальних нормативів, встановлених Національним Банком України.

Отже, розглянувши вище розробку системи управління валютним ризиком банку, методи, які застосовуються на VAR-моделях, стрес-тестуванні та бек-тестуванні, можна сформулювати методологію оцінки валютного ризику. Що допоможе банку ефективно управляти валютними ризиками. Враховуючі усі обмеження, та ключові позиції внутрішнього аудиту банку.(що наведені вище).

2 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ВАЛЮТНИМ РИЗИКОМ В БАНКАХ УКРАЇНИ

2.1 Аналіз валютного ризику банківської системи України та ПАТ КБ «Приватбанк»

При дослідженні діяльності банків на валютному ринку можна сказати, що їх дії полягають в управлінні активами і пасивами в іноземній валюті, що пов'язано з валютним ризиком, що, в свою чергу, є наслідком використання різних валют при проведенні банківських операцій. Важливим фактором, що впливає на рівень ВРБ банку, є валютний курс, що виступає опосередковувачем у обміні послуг, руху капіталів та товарами між кордонами.

Динаміка валютних курсів за період аналізу наведена в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Офіційний курс гривні до долару США та євро [36]

Роки(стан на 1 січня)	2016	2017	2018	2019	2020
Долар США	24,70	27,09	28,06	27,68	23,68
Євро	26,71	28,17	33,49	31,71	26,42

Проведені дослідження свідчать, що в період з 1 січня 2016 р. по 1 січня 2018 р. зафіксовано зростання характеру зміни курсу гривні щодо долара США та євро (дані таблиці 2.1). Посилення нестабільності курсу є наслідком орієнтації валютно-курсової політики на підтримку вільного плавання валютного курсу та згладжування курсових коливань.

Для оцінки схильності банків України до ВРБ необхідно провести аналіз та оцінювання структури валютних активів та пасивів, також оцінка масштабів діяльності, що представлено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Динаміка активів і зобов'язань в іноземній валюті банків України з 01.01.2016 по 01.01.2020 у млн. грн. [37]

Показники	Станом на 1 січня 2016 р.	Станом на 1 січня 2017 р.	Станом на 1 січня 2018 р.	Станом на 1 січня 2019 р.	Станом на 1 травня 2020 р.	Відхилення	
						Абсолютне	Відносне %
Активи в іноземній валюті	581701	497023	494623	491855	547578	-34123	0,94
Зобов'язання банків в іноземній валюті	677246	623609	587940	568561	611060	-66186	0,9
Активи банків, всього	1254385,24	1212812	1359703	1494460	1556838	302452,76	1,24
Зобов'язання банків всього	1150672,48	1092774	1204743	1293606	1341974	191301,52	1,16
Частка валютних активів у загальних активах %	46,37	40,98	36,38	32,91	35,17	-11,2	-
Частка валютних зобов'язань у загальних активах %	57,99	57,07	40,48	43,95	45,53	-12,46	-

Аналізуючи динаміку валютних активів та зобов'язань можна відзначити, активи в іноземній валюті зменшились на 34123 тис. грн або на 0,94 %, зобов'язання в іноземній валюті знизились на 66186 тис. грн (0,9 %). Отже зменшення доларизації банківських балансів практично не відбулось, що може призвести до значної схильності банку до валютного ризику.

У результаті зазначених динамічних змін частка зобов'язань в іноземній валюті на балансах банків України становить 45,53 % загальних зобов'язань.

Це значно перевищує рекомендований НБУ показник в розмірі 30 % та спричиняє чутливість пасивів банків України до валютного ризику, особливо в разі зростання курсів валют, з яких сформовано відповідні зобов'язання.

У результаті зазначених динамічних змін частка активів в іноземній валюті становить 31 %, що відповідає рекомендованому значенню.

Наступним етапом дослідження буде проведення аналізу рівня валютного ризику ПАТ КБ «ПриватБанк», який доцільно розпочати із дослідження динаміки та структури валюти балансу.

Таблиця 2.3 – Показники балансу ПАТ КБ «ПриватБанк» за валютною складовою у млн. грн. [38]

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Активи в іноземній валюті	104284	23860	207496	38297	37141
Зобов'язання в іноземній валюті	115246	103098	96019	88985	76124
Валютна позиція	-10962	-79238	111480	-50688	-38983

Протягом періоду дослідження спостерігається нерівномірна тенденція у динаміці валютних активів та зобов'язань. Темпи росту залучення коштів в іноземній валюті випереджають темпи росту їх розміщення.

За період дослідження активи в іноземній валюті зменшилися на 67143 млн грн. Валютні зобов'язання зменшилися на 39122 млн грн, що було зумовлено діями Національного банку України у сфері валютного регулювання.

Провівши аналіз валютної позиції банку, ми виявили, що банк мав відкриту коротку позицію у 2017 році, тому для нього було вигідно здешевлення валюти.

Протягом 2015-2016 рр. та 2018-2019 рр. році ПАТ КБ «ПриватБанк» мав відкриту довгу валютну позицію, відповідно, йому було вигідно зростання валютного курсу. За весь період валютна позиція збільшилася на 28021 млн грн. Основні валютні позиції ПАТ КБ «ПриватБанк» – у доларах США та євро (рис. 2.1).

Проаналізувавши дані рисунку 2.1, виявили, що банк, починаючи з 2016 року, зменшував обсяги валютних позицій як в доларах США (на 29414 млн грн), так і в євро (11237 млн грн).

Ця тенденція може свідчити про те, що банк готується до здешевлення іноземної валюти та значних втрат у разі розвитку подібного сценарію. Наразі ми спостерігаємо зміцнення гривні та зниження курсів долара США та євро.

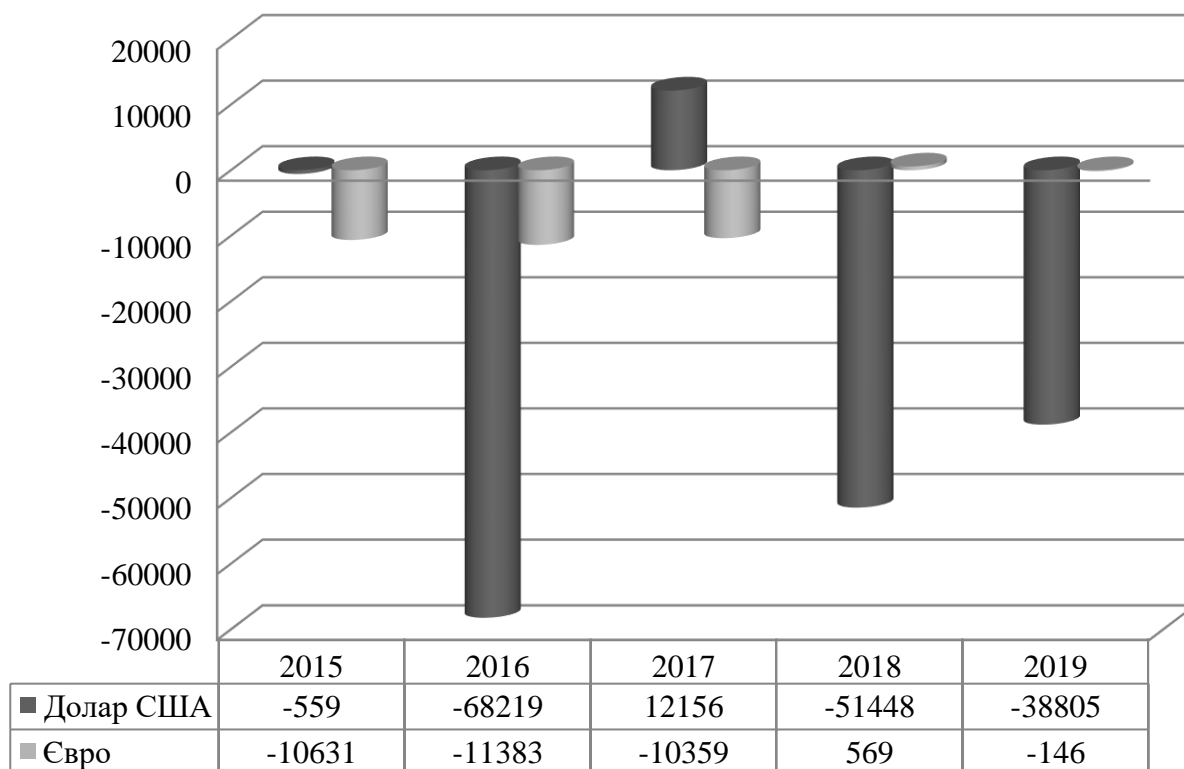

Рисунок 2.1 – Динаміка чистої валютної позиції ПАТ КБ «ПриватБанк» у 2015 – 2019, млн грн. [

Виходячи з видів відкритих ВП, можна зробити висновок, що падіння курсу у 2020 році призводить до отримання менших збитків за операціями в доларах США (оскільки наявна довга ВП) та прибутків за операціями в євро (оскільки наявна коротка ВП). Якщо курси знизяться, то за доларами США банк отримає прибутки, а за євро, навпаки, збитки.

Департамент аналізу активів, зобов'язань та інвестицій та Напрямок «Казначейство» здійснюють щоденний контроль дотримання нормативів та показників валютної позиції шляхом побудови відповідних звітів.

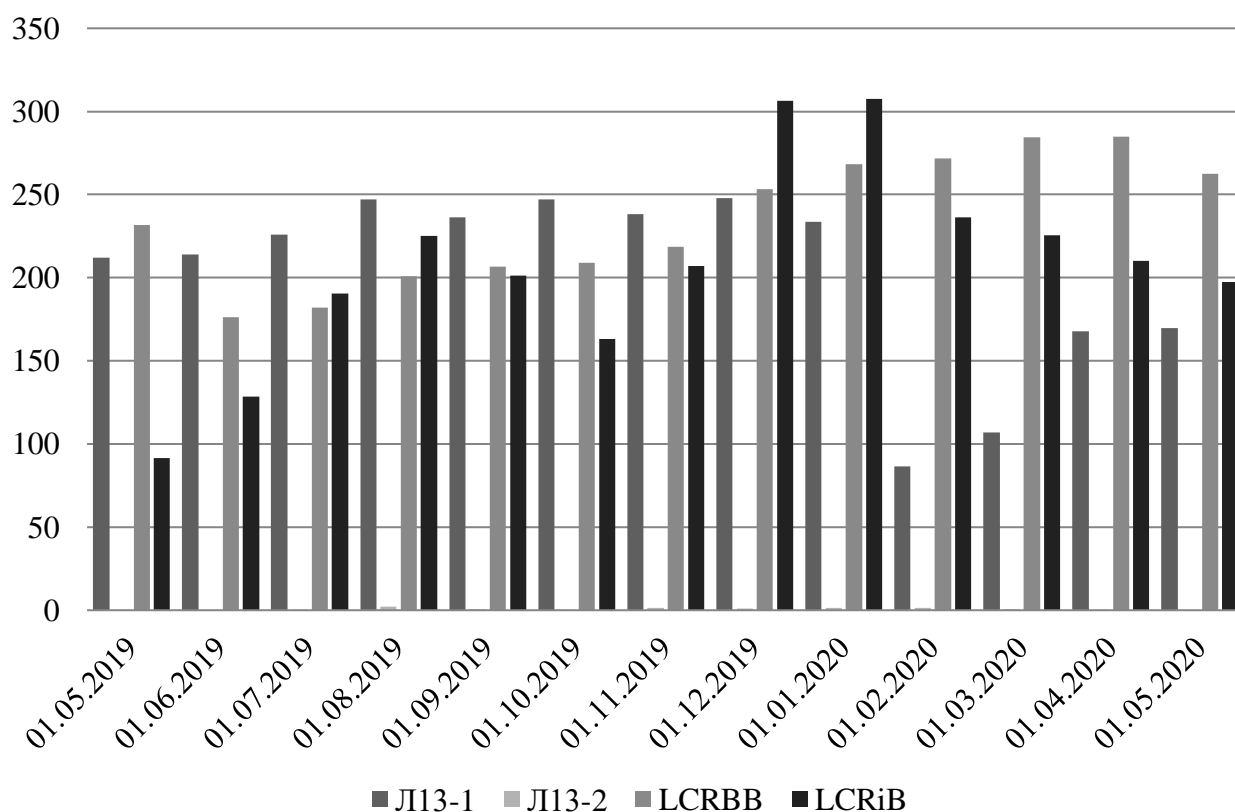

Рисунок 2.3 – Ліміти валютної позиції АТ КБ ПриватБанк з 01.05.2019 р. по 01.05.2020 р., % []

Дослідивши дані рисунка 2.14, ми виявили, що політика банку щодо відкритих валютних позицій не відповідає регуляторним вимогам НБУ в цій сфері. Ліміт ризику загальної довгої відкритої валютної позиції (Л13-1), що має не перевищувати 5 %, перевищує встановлені межі протягом 2019 року більше ніж у 28 разів.

Станом на 01.12.2019 року його фактичне значення становить 245 %, що у 49 разів більше за встановлений ліміт. Що до 2020 то був встановлений новий ліміт, що не має перевищувати 10 %.

Ліміт ризику загальної короткої відкритої валютної позиції (Л13-2), норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами (LCRBB) та коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті (LCRiB) знаходились в установлених межах.

Узагальнюючі наведенні данні можна сказати наступне: відкрита ВП банків не створює значного ризику, що до коливань валютного ризику, то як бачимо вони незначні. ВРБ пов'язаний з високим рівнем доларизації активів та зобов'язань, що в свою чергу лишається джерелом системних ризиків.

Що стосується АТ КБ «Приватбанк» то аналіз валютного ризику цього банку показав помірний рівень, але не дотримання нормативів лімітів спостерігається на протязі останнього року.

2.2 Вдосконалення регулювання валютного ризику банку на основі лімітування

Формування системи нормативних показників валютного ризику банку пропонуємо здійснювати через систему лімітів ВРБ. Лімітування діяльності банку на валютному ринку пропонуємо здійснювати шляхом встановлення лімітів ВП, що будуються за ієрархічним принципом по банку в цілому, та деталізуються в розрізі підрозділів. Сума лімітів відкритої ВП в цілому по банку не може перевищувати вимоги НБУ щодо лімітів відкритих ВП (Л13-1, Л13-2).

При розрахунку лімітів повинні ураховуватись: структура відкритої ВП структурних підрозділів та головного банку відносно джерел її виникнення; фактична величина позиції та її динаміка; обсяг операцій з готівковою валютою та розвиненість мережі обмінних пунктів.

Для ефективного функціонування системи контролю валютних операцій банку залежно від поточної ситуації на валютному ринку повинно здійснюватись коригування лімітів ВП за ініціативою:

- структурних підрозділів банку
- підрозділу з ризик-менеджменту
- казначейства

Для комплексного підходу до формування лімітів ВР та його повного контролю, ураховуючи рекомендації Базельського комітету з банківського нагляду, доцільним є запровадження VaR-лімітів. У нашому дослідженні величина VaR і похідні від неї ліміти визначені тільки для окремої позиції, яка характеризується єдиним фактором ризику (змінною валютного курсу). Вважаючи розмір річного VaR-ліміту для ВП таким, що відповідає лімітам ВП, встановленим НБУ, зупинимося на методах розрахунку VaR і денних лімітів на розмір позиції.

Дельта-нормальний метод базується на припущенні про нормальний розподіл безперервно нарощеної дохідності, визначається формулою (2.1):

$$r_t = \ln\left(\frac{V_t}{V_{t-1}}\right), \quad (2.1)$$

де V_t – ринкова вартість позиції в момент часу t .

Відповідно до цього методу одноденний VaR визначається як (2.2):

$$VaR_t(\alpha,1) = -V_t(\mu_t - k_\alpha \sigma_t), \quad (2.2)$$

де μ – математичне очікування денної дохідності валютної позиції;

σ – стандартне відхилення денної дохідності валютної позиції;

k_α – квантиль нормального розподілу, що відповідає ймовірності α . Надалі приймемо $\alpha = 1\%$, $k_\alpha = 2,33$

Очікувана денна дохідність ВП у момент часу t оцінюється як середнє значення за вибіркою N останніх значень дохідності (у подальших розрахунках покладемо $N = 250$) за формулою (2.3):

$$\mu_t = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N r_{t-i+1} \quad (2.3)$$

Стандартне відхилення дохідності ВП оцінюється через вибірккову дисперсію за формулою (2.4):

$$\sigma_t = \sqrt{\frac{1}{N-1} \sum_{i=1}^N (r_{t-i+1} - \mu_t)^2} \quad (2.4)$$

Для $T > 1$ день оцінку VaR для ВП, вартість яких лінійно залежить від значення фактора ризику, можна отримати за допомогою формули (2.5):

$$VaR_t(\alpha, T) = -V_t(\mu_t T - k_\alpha \sigma_t \sqrt{T}) = VaR_t(\alpha, 1) \sqrt{T} + V_t \mu_t (\sqrt{T} - T) \quad (2.5)$$

Показник VaR для окремо взятої ВП, чутливої до єдиного фактору ВРБ, може бути розрахований з використанням методу історичного моделювання за формулою (2.6):

$$VaR_t(\alpha, 1) = -V_t r_{t,\alpha}, \quad (2.6)$$

де $r_{t,\alpha}$ – квантиль емпіричного розподілу денної дохідності порядку α , розрахована в день t .

Постійний ліміт (ПЛ) є найпростішим видом ліміту і являє собою фіксовану величину річного VaR, яка встановлюється один раз на весь наступний рік. Отримані протягом року прибутки або збитки не впливають на суму річного ліміту (ГЛ), як це визначено у формулі (2.7):

$$ГЛ_t^{(ПЛ)} = ГЛ_0 = \text{const}, \quad (2.7)$$

де $ГЛ_0$ - початкове значення річного VaR-ліміту.

Ліміт, що обмежує збитки (ОЛ), розраховується на початку року так само, як постійний ліміт. Таким чином,

$$\begin{aligned}
 GL^{OL} &= GL^{III}, \text{ якщо } \sum_{s=1}^t \Delta V_{t-s+1} \geq 0, \\
 GL^{OL} &= GL^{III} + \sum_{s=1}^t \Delta V_{t-s+1}, \text{ якщо } \sum_{s=1}^t \Delta V_{t-s+1} < 0,
 \end{aligned}
 \tag{2.8}$$

де ΔV_t – прибуток або збиток дилера від зміни ринкової вартості валютної позиції в момент часу t : $\Delta V_t = V_t - V_{t-1}$.

Даний ліміт більш консервативний. Динамічний ліміт (ДЛ) відрізняється від ліміту, що обмежує збитки, тим, що річний VaR-ліміт може бути збільшений за рахунок отриманого прибутку понад його початкове значення за формулою (2.9):

$$GL_t^{(ДЛ)} = GL_0 + \sum_{s=1}^t V_{t-s+1}
 \tag{2.9}$$

При використанні ліміту, що обмежує збитки, або динамічного ліміту в разі повного вичерпання річного VaR-ліміту банк повинен закрити позицію і призупинити валютні операції на весь період, що залишився до кінця року. Річний VaR-ліміт переводиться в денний VaR-ліміт за формулою (2.5), потім за нею розраховується максимальний розмір позиції, яку банк може відкрити протягом кожного операційного дня.

Розглянемо, як встановлюються ці види лімітів при розрахунку лімітів на VaR і розмір позиції з використанням дельта-нормального методу при $\mu = 0$.

Денний VaR-ліміт (ДнЛ) може бути розрахований за формулою (2.10):

$$DnL_t = \frac{GL_t}{\sqrt{T}},
 \tag{2.10}$$

де GL_t – величина сталого динамічного річного ліміту, що розраховується за формулами (2.6), (2.7) або (2.8) відповідно.

Отриманий ліміт не слід інтерпретувати як величину VaR для періоду в 1 день в сенсі (2.3), це денний ліміт, розрахований «зворотним» шляхом, тобто масштабуванням річного VaR-ліміту.

З формул (2.6) і (2.12) визначимо розмір максимальної позиції (позиційний ліміт) за формулою (2.13):

$$V_t^{\max} = \frac{ДнЛ_t}{k_\alpha \sigma_t} = \frac{ГЛ_t}{k_\alpha \sigma_t \sqrt{T}} \quad (2.13)$$

Для розрахунку денного VaR-ліміту з використанням дельта-нормального методу при $\mu \neq 0$ скористаємося формулою (2.14):

$$ДнЛ_t = \frac{ГЛ_t}{\sqrt{T}} = V_t \mu_t (1 - \sqrt{T}), \quad (2.14)$$

де $ГЛ_t$ – величина постійного ліміту, що обмежує збитки, або динамічного річного ліміту, що розраховується за формулами (2.9), (2.10) або (2.11) відповідно.

Позиційний ліміт може бути визначений з рівняння (2.15):

$$V_t^{\max} = -\frac{ГЛ_t}{\mu_t T - k_\alpha \sigma_t \sqrt{T}} \quad (2.15)$$

Шляхом підстановки (2.15) у (2.14) отримаємо наступний вираз для денного VaR-ліміту в даному методі розрахунку VaR (2.16):

$$ДнЛ_t = ГЛ_t \frac{\mu_t - k_\alpha \sigma_t}{\mu_t T - k_\alpha \sigma_t \sqrt{T}} \quad (2.16)$$

Із формул (2.14) і (2.16) випливає, що, якщо математичне очікування доходності приймає ненульові значення, то при постійному річному VaR-ліміті

денний VaR-ліміт буде вже змінною величиною, яка залежить від очікуваної дохідності μ_t і стандартного відхилення σ_t . Денний ліміт може виявитися негативним, якщо при великому значенні μ_t і малому σ_t знаменник виразу (2.15) (тобто значення VaR при $V_t = -1$), на відміну від нормального випадку, буде позитивним. Сильних коливань величини VaR-ліміту можна уникнути, якщо замість річних лімітів використовувати, наприклад, квартальні чи місячні ліміти, оскільки зі скороченням часового горизонту похибка при масштабуванні денного VaR на більш тривалі періоди з допомогою квадратного кореня зменшується.

Такий підхід має одну важливу для практики перевагу: при постійному річному ліміті денний VaR-ліміт не буде змінюватися, а при двох інших видах лімітів коливання денного VaR-ліміту будуть відбуватися тільки внаслідок урахування понесених збитків або отриманого прибутку.

У нашому дослідженні був обраний другий підхід.

Тоді вираз (2.16) для денного VaR-ліміту прийме вигляд формули (2.17):

$$D_{HL_t} = \Gamma L_t \frac{\bar{\mu} - k_\alpha \bar{\sigma}_t}{\mu_t T - k_\alpha \sigma_t \sqrt{T}}, \quad (2.17)$$

де $\bar{\mu}_i$ – середнє значення очікуваної денної дохідності;

$\bar{\sigma}_i$ – середнє значення стандартного відхилення денної дохідності.

Денний VaR-ліміт буде збільшуватися зі зростанням μ_t при зменшенні σ_t . Позиційний ліміт також може бути виражений через μ та σ , проте в цьому випадку він не буде відображати поточну динаміку ринку. Тому розмір максимальної позиції виведемо з формул (2.4) та (2.17) як функцію від σ_t і μ_t за формулою (2.18):

$$V_t^{\max} = - \frac{D_{HL_t}}{\mu_t - k_\alpha \sigma_t} \quad (2.18)$$

Розрахунок лімітів на VaR та розмір позиції при використанні методу історичного моделювання розраховується за формулою (2.18), по аналогії з дельта-нормальним методом за нульової очікуваної дохідності. Відповідно, для випадку однієї валютної позиції її максимальний розмір може бути отриманий безпосередньо з формули (2.7) за формулою (2.19):

$$V_t^{\max} = -\frac{D_{H}I_t}{r_{t,\alpha}}, \quad (2.19)$$

Ризик неадекватності VaR-моделі, що проявляється у заниженні оцінок валютного ризику, є одним з потенційних джерел втрат або появи додаткових доходів у банку. Тому необхідно розглянути засоби коригування VaR-лімітів з урахуванням модельного ризику. Як показує формула (2.19), зниження позиційного ліміту при заданому денному VaR-ліміті означатиме також і скорочення потенційного збитку, а отже, і меншу ймовірність перевищення цим збитком денного і річного VaR-лімітів. Ми пропонуємо ретроспективну верифікацію VaR-моделі. При верифікації моделі відповідно до методики Базельського комітету підраховується кількість випадків перевищення величини денного VaR теоретичними (або фактичними) збитками від коливань вартості ВП за останні 250 операційних днів (далі «перевищення»).

Корекція моделі здійснюється щоквартально залежно від кількості перевищень шляхом пропорційного масштабування показника VaR, тобто підвищення вимог до капіталу до такого рівня, який відповідав би адекватній VaR-моделі з довірчим інтервалом 99 %.

У нашому методичному підході модельний ризик ураховується не у вимогах до капіталу, а в розмірі позиційного ліміту за формулою (2.20):

$$V_t^{\max} = V_t^{\max} \frac{k_{\text{факт}}}{k_{0,01}}, \quad (2.20)$$

де $k_{\text{факт}}$ – квантиль стандартного нормального розподілу, порядок якого відповідає частоті перевищень VaR збитками від коливань вартості позиції;

$k_{0,01} = 2,326$ – квантиль стандартного нормального розподілу, порядок якого дорівнює гранично допустимій частоті перевищень (у даному випадку – 0,01).

Таким чином, коригувальний множник для денного позиційного ліміту є постійною величиною протягом усього періоду до повторної верифікації моделі. Головна відмінність верифікації за поточними даними (live testing) від ретроспективної верифікації полягає в способі побудови вибірки даних. Відлік кількості перевищень здійснюється з початку року в режимі реального часу, тобто з першого операційного дня. (максимальна кількість спостережень за рік 250). Корекція ліміту здійснюється при кожному новому випадку перевищення збитками величини VaR, починаючи з моменту, коли загальна кількість перевищень з початку року буде більше чотирьох:

$$V_t^{\max} = V_t^{\max} \frac{k_{\text{факт}}}{k_{0,01}}, \quad (2.21)$$

де $k_{\text{факт}t}$ – квантиль стандартного нормального розподілу, порядок якого відповідає фактичній частоті перевищень VaR збитками в момент t , починаючи з початку року.

Отримані в результаті верифікації за поточними даними оцінки точності моделі будуть, навпаки, надмірно «оптимістичними», оскільки корекція VaR протягом року здійснюється за меншої кількості спостережень, ніж 250 у разі ретроспективної верифікації.

За формулою (2.4) розраховуються значення безперервно нарощеної дохідності курсу долару США (r_t) протягом всього періоду аналізу і на основі цих даних отримуємо значення математичного сподівання (μ_t) та середнього квадратичного відхилення (σ_t). На основі цих даних, а також поточного ринкового

курсу долара США, визначимо його максимальну денну зміну курсу – денний VaR (ΔK).

$$\Delta K = 24.78 \times 0,0021 \times 2,33 = 0,1212 \text{ грн.}$$

Згідно з методикою дельта-нормального методу визначаємо зміну курсу долара США через 10 днів.

$$\Delta K(10) = 0,1212 \times \sqrt{10} = 0,383 \text{ грн.}$$

Результати розрахунків дозволяють зробити висновок, що в період 10 днів зміна курсу долара США з ймовірністю 95 % не перевищить значення $\pm 0,383$ грн. Поточна ВП банку в доларах США є короткою та складає 604829 тис. дол. США.[39] Отже, можна розрахувати максимально можливі втрати банку з ймовірністю 95 % в гривнях від прояву валютного ризику.

$$L_{\text{VaR}} = 604829 \times 0,383 = 231649,507 \text{ тис. грн.}$$

Таким чином, розрахунок VaR ВП в доларах США показав, що з ймовірністю 95 % витрати банку від зміни валютного курсу, що виникнуть в наступні 10 днів не перевищать значення 231649,507 тис. грн. Ліміт відкритої ВП встановлюється на рівні нормативних вимог НБУ. Таким чином, ліміт відкритої довгої валютної позиції ($GL_{\text{довга}}^{\text{ПЛ}}$) буде становити 1278,515 тис. грн., а короткої ($GL_{\text{коротка}}^{\text{ПЛ}}$) – 2536,927 тис. грн. [41]

Ліміт, що обмежує збитки ($GL^{\text{ОЛ}}$), розраховується на початку року так само, як постійний ліміт, однак збитки, понесені банком за час, що минув з початку року, будуть зменшувати його річний ліміт, а отриманий прибуток дозволить знову збільшити ліміт, але при цьому він не зможе перевищити початкове значення річного ліміту. Для розрахунку максимального розміру позицій, які банк

може відкрити протягом кожного операційного дня, річний VaR-ліміт у кожному з розглянутих підходів переводиться в денний VaR-ліміт (ДнЛ).

$$ДнЛ_{довга} = \frac{ГЛ_{довга}}{\sqrt{T}} = 24392.621 \text{ тис. грн.}$$

$$ДнЛ_{коротка} = \frac{ГЛ_{коротка}}{\sqrt{T}} = 48401.699 \text{ тис. грн.}$$

Таким чином, ми визначили денні та річні ліміти VaR. Наступним етапом нашого дослідження, згідно з Базельськими рекомендаціями, має стати бек-тестування. На основі ретроспективного аналізу підраховується кількість випадків перевищення величини денного VaR теоретичними (або фактичними) збитками від коливань вартості ВП за останні 250 операційних днів (далі «перевищення»). Для 7 випадків перевищення за 250 операційних днів квантиль порядку $7/250 = 0,028$, що відповідає 1,911 стандартних відхилень. Максимальна денна довга валютна позиція з урахуванням корекції за допомогою ретроспективного методу буде дорівнювати:

$$\hat{V}_{довга}^{\max} = ДнЛ_{довга}^{\max} \times \frac{k_{факт}}{k_{0,01}} = 24392.621 \times \frac{1,911}{2,326} = 20040.541 \text{ тис. грн.}$$

Максимальна денна коротка ВП з урахуванням корекції за допомогою ретроспективного методу буде дорівнювати:

$$\hat{V}_{коротка}^{\max} = ДнЛ_{коротка}^{\max} \times \frac{k_{факт}}{k_{0,01}} = 48401.699 \times \frac{1,911}{2,326} = 39765.97 \text{ тис. грн.}$$

Таким чином, нами був визначений скоригований обсяг довгої та короткої валютних позицій банку. Дані показники є нижчими, ніж до коригування, отже, зменшено рівень толерантності банку до валютного ризику.

ВИСНОВКИ

У результаті досліджень теоретичної сутності ВРБ, ми визначили, що це небезпека валютних втрат в результаті зміни курсу іноземних валют по відношенню до національної. З урахуванням специфіки прояву структурних елементів валютного ризику в банківській сфері, нами був згрупований та уточнений видовий склад ВРБ.

ВРБ є широкою категорією, що виникає під дією одного або декількох факторів. Основним фактором виникнення ВРБ є коливання валютних курсів, що можуть носити короткостроковий і довгостроковий характер. Основними факторами довгострокових коливань валютних курсів є зміни процентних ставок, ступінь розвитку валютного ринку в країні, рівень інфляції, структура платіжного балансу країни, якісна структура експорту країни, роль держави в валютному регулюванні ринку, ступінь довіри до цієї валюти на світових ринках. Що стосується внутрішніх факторів, то до них відносять характерні риси суб'єктів і в об'єктів валютного ризику. Характерною рисою об'єкта валютного ризику є розмір відкритої ВП, яка є різницею активів та пасивів вираженими в іноземній валюті.

Управління ВРБ здійснює сукупність функціональних підрозділів та спеціально створених управлінських структур. Що стосується регулювання ВРБ, то це залежить від валютної ризик-стратегії банку, зовнішніх (законодавчих і кон'юнктурних) та внутрішніх (організаційних, кваліфікаційних, ресурсних, технічних, інформаційних) обмежень і основі яких лежать та оптимізуючі (резервування та страхування) та попереджувальні (валютне застереження; диверсифікація; лімітування; метчінг; метод випередження та відставання; неттінг; реінжиніринг бізнес-процесів; розподіл; трансфертне ціноутворення; хеджування) методи.

З приводу практичного аналізу банківської системи у цілому то дослідження показало, що відкрита ВП не створює значного ризику, коливання валютного

курсу не значним та іде на спад. Джерелом системних ризиків, як бачимо лишається пов'язаним з доларизацією активів і пасивів. Аналіз валютного ризику ПАТ КБ ПриватБанк показує досить помірний рівень, однак проблеми дотримання лімітів залишається відкритою. Що до мінімізації ВРБ, то проведений наліз дав змогу визначити два найефективніших методи: хеджування та страхування.

У своєму дослідження визначено величину VaR і похідні від неї ліміти, визначені для окремої позиції, яка характеризується єдиним фактором ризику (змінною валютного курсу). Був визначений скоригований обсяг довгої та короткої ВП банку. Ці показники були нижчими, ніж до коригування, отже, зменшено рівень толерантності банку до валютного ризику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Банківські операції : [підручник] / За ред. д. е. н., проф. О.В. Дзюблюка. – Тернопіль : Економічна думка, 2009. – 696 с
2. Банківський менеджмент : [навч. посіб.] / О.А. Кириченко, С.Л. Роголь [та ін.] ; за ред. О.А. Кириченка ; 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : Знання-Прес, 2002. – 248 с.
3. Банківський менеджмент : [навч. посіб.] І.В. Гіленко, [та ін.] ; за ред. О.А. Кириченка ; 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : Знання-Прес, 2002. – 438 с.
4. І.В. Гіленко Банківський менеджмент, перероб. і доп. – К. : Знання-Прес, 2002. – 236 с.
5. Управління банківськими ризиками : [навч. посіб.] / Л.О. Примостка, П.М. Чуб, Г.Т. Карчева [та ін.] ; за заг. ред. д. е. н., проф. Л.О. Примостки. – К. : КНЕУ, 2007. – 600 с.
6. Рэдхэд К. Управление финансовыми рисками; пер. с англ. – М. : ИНФРА-М, 1996. – 288 с
7. Управление финансовыми рисками / К.С. Хьюс ; пер. с англ. – М. : ИНФРА-М, 1996. – 288 с
8. Міщенко В. І. Управління валютними ризиками: Навчальний посібник. – К.: Товариство “Знання”, КОО, 1998. – 444 с.
9. Ребрик М. А. Управління структурними компонентами валютного ризику банку // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Фінансовий ринок України: стабілізація та євроінтеграція: Зб. наук. праць / Інститут регіональних досліджень Національної академії наук України. – Львів, 2009. – Вип. 2 (76). – С. 310–316.
10. Національний банк України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/limiti-valyutnih-pozitsiy-bankiv-zbilshuyutsya-vdvichi>
11. Бланк И. А. Управление финансовыми рисками. К. : Ника-Центр, 2005. 600
12. Гаджиев Ф. Р. Валютный риск и его разновидности. Финансы и кредит 2001. № 4. С. 60–70.

13. Олешко Т.І., Гребенюк С.В. Тактика управління валютними ризиками комерційних банків. Науковий Вісник ДГМА. 2017. № 2(23Е). С. 155–158.
14. Димніч О.В., Ланг С.Р. Концептуальні підходи до класифікації фінансових ризиків страхової організації / О.В. Димніч, С.Р. Ланг // Фінанси України. – 2017. – №2. – С. 43-53.
15. Примостка Л.О. Банківські ризики: теорія та практика управління [Текст]: монографія / Л.О. Примостка, О.В. Лисенюк, О.О. Чуб; Мін-во освіти і науки України, ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана». – К.: КНЕУ, 2008. – 484 с.
16. Управління банківськими ризиками : навч. посіб. / Л. О. Примостка, П. М. Чуб, Г. Т. Карчева та ін.; за заг. ред. д.е.н., проф. Л. О. Примостки. – К. : КНЕУ, 2007. – 547 с
17. Управління банківськими ризиками : навч. посіб. / Л. О. Примостка, П. М. Чуб, Г. Т. Карчева та ін.; за заг. ред. д.е.н., проф. Л. О. Примостки. – К. : КНЕУ, 2007. – 600 с
18. Старостіна А.О. Ризик-менеджмент: теорія та практика: Навчальний посібник / А.О. Старостіна, В.А. Кравченко. – К.: ІВЦ «Видавництво «Політехніка»», 2014.– 200 с.
19. В.А. Кравченко. Ризик-менеджмент: теорія та практика: Навчальний посібник– К.: ІВЦ «Видавництво «Політехніка»», 2014.– 225 с.
20. Пуш Л. А. Організація системи управління валютними ризиками в банківських установах / Л. А. Пуш // Фінанси, облік і аудит. — 2012. — Вип. 19. — С. 145–152
21. Тимків А. Теоретичні засади планування ризику в банківській діяльності / Андрій Тимків // Економічний аналіз : зб. наук. праць Терноп. нац. екон. ун-ту. — Тернопіль, 2013. — Вип. 12, ч. 2. — С. 93–97.
22. Волков Д. П. Аналіз банківських ризиків: основні підходи до визначення / Д. П. Волков // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. - 2013. - Вип. 10(3). - С.131-139.-Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2013_10\(3\)__23.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2013_10(3)__23.pdf)
23. Ткачук Н. М., Стремецька Ю. І. Методи управління валютним ризиком банку // Наука й економіка. – 2010. – № 2 (18). – С. 106–112

24. Анісімова Л. Стрес-тестування ризиків центральними банками // Фінанси та банківська справа. – Вісник КНТЕУ № 3, 2014. – С. 63–75.
25. Сердюк М.О. Визначення вразливих сфер діяльності банків на основі стрес-тестування. – «Молодий вчений» Економічні Науки. – № 1 (16), січень, 2015 р.
26. Герасимович А. М. Аналіз банківської діяльності [Текст] : Підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексенко М. Д., за ред. А. М. Герасимовича. – Вид. 2–ге, без змін. – К.: КНЕУ, 2006. – 600 с
27. Дюба Ю., Муріна А. Підхід Національного банку України до стрес-тестування української банківської системи // Вісник Національного банку України № 12, 2015. – С. 39–52.
28. Сугоняко М. В. Формування системи антикризового управління системним банком на основі стрес-тестування з урахуванням макроекономічних показників / М. В. Сугоняко // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». – 2012. – № 2(6). – С. 131– 139.
29. Рогач, О. І. Міжнародні фінанси [Текст] : Підручник / О.І. Рогач. – К.: Либідь, 2003. – 784с.
30. Васюренко О.В. Банківський менеджмент / ОВ.Васюренко.- К .: «Академія», 2001.-320с.
31. Ботвіна Н. О. Проведення валютних операцій комерційними банками та методика їх оцінювання / Н. О. Ботвіна // Бізнес-навігатор. – № 2 (17). – Херсон, – 2009. С. 82–88.
32. Димчина О.В. Банковские риски//Консультант-2010-№5.
33. Кудіна, В. Г. Класифікація ризиків у банківській сфері: теорія і практика [Текст] / В. Г. Кудіна // Вісник Східноукраїнського університету ім. В. Даля. – 2011. – № 15 (169). – Ч. 2.
34. Волик Н. Г. Удосконалення методичних підходів до процесу управління валютним ризиком / Н. Г. Волик // Сучасні питання економіки і права. 2011. — Вип. 2. — С. 105–111.35
35. Струченкова Т.В. - Валютні ризики. М.: Фінакадемії, 2016. 160с

36 Національний банк України [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerates>

37 Національний банк України [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://bank.gov.ua/control/uk/index>

38 Річна звітність Приватбанк [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost>

39 Національний банк України [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://bank.gov.ua/control/uk/index>

40 Національний банк України [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://bank.gov.ua/control/uk/index>